kõige kaaluvamaid saavutisi. Kõigepealt avas ta meie näitekirjandusse tee elulistele probleemidele, mis võetud meie ühiskonna tänapäevast. Selle juures nägi ta oma tegelasi inimestena, kes kasvanud oma ümbrusest, ühes elava tunde ja mõttega. Paremail puhkudel on ta saavutanud nii karmi traagilisuse kui ka õrna lüürilisuse mõju. Tema nimi tähendab meie näitekirjanduse uue ajajärgu algust.

Kampmann, Peaj. III, lk. 50—91; A. Kitzberg, »Punga-Mardi« etendamise puhul »Vanemuises« (Post. 1909, nr. 20); B. Linde, A. K. (1926); M. Sillaots, A. K.-i toodang (1925); F. Tuglas, A. K. jutukirjanikuna (Peal. Teat. 1915, nr. 300—02); *idem*, A. K. näitekirjanikuna (E. Kirj. 1915, nr. 12); *idem*, A. K. (Kriitika II, lk. 141—54). *F. T.*

KIVIKAS, Albert, kirjanik, sünd 6. I. 1898 Suure-Jaanis, õppis Viljandis A. Kamseni kaubanduskoolis ja läks sealt enne viimase klassi lõpetamist Tartu kommertskooli, mille lõpetas 1919. a. kevadel, pärast seda, kui oli vabatahtlikuna võtnud osa vabadussõjast. Astus Tartu ülikooli kohe selle avamisel eesti ülikoolina, õppis seal ajalugu ja keeleteadust ning lahkus sealt 3 semestri järel. Elas märtsist 1922 kuni augustini 1923 Berliinis, toimetades seal ajakirja »Aeg« ja »Odamees«. Elab praegu (1927) Tartus elukutselise kirjanikuna.

K. on avaldanud järgmised miniatüüri- ja novellikogud: Lendavad sead (1919), Sookaelad (1919, II täiend. tr. 1926), Mina (Tartus, 1920), Verimust (1920), Miniatüürid (1926) ja iseseisva novelli Verine väits (1922); romaanid: Jüripäev (1921, II ümbertöötatud tr. 1925, pealkirjaga Murrang I), Ristimine tulega (Berliinis, 1923), Jaanipäev (Tartus, 1924) ja Mihklipäev (Tallinnas, 1924); peale selle on temalt ilmunud kirjanduslik pamflett »Maha lüüriline shokolaad!« (Tartus, 1920) ja N. Jevreinovi arlekinaadi »Lõbusa surma« tõlge (1922).

K. algas kirjanduslikku tegevust juba kooliajal Viljandis, kus avaldas töid õpilaste omavahelises ajakirjas. Intensiivsemaks muutus see tegevus Tartus koolis käies, kus siis ka a. 1917 ilmus trükis K. esimene laast »Lembit«. Sellest peale on jätkunud tema looming otsekui kahes eriharus: ühelpool realistlik rahvaelu kirjeldus, teisal jõhker fantastika harrastus. Otse esimeses valminud raamatus, »Sookaelad«, esines K. küllaltki küpse meistrina. Kuna meie senine küla-kirjandus oli olnud vaimult raskepärane ja stiililt laialivalguv, siis tõi K. siia rahvaomast huumori õieti napis ning täpsas vormis. Need novellid kuuluvad veel praegugi K.-e parimate saavutiste hulka. Kuid ometi ei ilmunud see kogu K.-e, vait »Mart Karuse« nimel, milline autor varssi koguni sõjaväljal langenuks kuulutati. K. oli erilise hooga hakanud harrastama oma kalduvuste teist poolt ega tahtnud midagi teada realistlikust suunast. Ilmusid miniatüürikogud »Lendavad sead« ja ühes Erni Hiirega »Ohverdet konn«. »Lendavais sigades« leidub mõni värske ja huvitav pala, kuid ühtlasi avaldub siin ilmne epateerimise ning sensatsiooni-taotluse püüd. Sedasama leidub veel mõnes teiseski K.-e järgnenud raamatukeses, nõnda »Mina's« ja pingutatud õuduse jutus »Verine väits«. Hiljemini on autor parema osa sellest jõhker-fantastilisest ja stiililopsakast loomingust kogunud ühise pealkirja all »Miniatüürid«, lisades sinna hulga hilisemaid ja väärtuslikumaid muinasjutte ning meelcolusid. — Otsekui ülemineku astme eelpool esitatud liigist realistlikku rahvaelu kirjeldusse moodustavad kaks K.-e raamatut: novellikogu »Verimust« ja romaan »Ristimine tulega«. Mõlema teose ained on võetud meie vabadussõjast ja mõlema põhitooniks on mingi fataalsuse tunne ning igatsus inimsuse järele. Kuid kuna »Verimustas« valitseb veel teadlikult paisutatud fraas, siis on »Ristimine tulega« juba palju lähemal sellele eepilisele jutustamisviisile, mida K. oli alganud pisut varem romaaniseerias »Jüripäev«, »Jaanipäev« ja »Mihklipäev«. Siin oli autor tagasi tulnud jälle »Sookaelte« ainete juurde, kuid võtnud neid palju laiemas ulatuses, et pakkuda läbilõiget kogu meie sõjaaegse ja sellele järgnenud aja küla-ühiskonna elust. Triloogia esimene osa näitab vastolusid talu ja sauna vahel; teises osas on saunikud maareformi kaudu saanud juba asunikeks, kuid vastolud nende tõusikute ja endiste talupidajate vahel jätkuvad; kolmandas osas aga liituvad need mõlemad kihid uueks »ühistõuks«. Seeria pakub rohkesti lopsakat maaelukujutust ja tüsedaid inimtüüpe, nagu ta ühtlasi suurema kompositsioonina meie ühiskonna hilisemast arengust on ideoloogiliseltki huvitav. Kuid vormilt on ta paiguti viimistlematu ja vastandina just »Sookaeltele« tihtipeale veniv ning koormatud kordumistega. — Võrreldes K.-e mõlemaid kirjutamislaade näib, et realistlik rahvaelu kirjeldus on siiski tema kõige loomupärasem ala ja siin on ta saavutanud ka oma paremad tulemused. Fantastilises laadis on õnnestunud mõned ta muinasjutu-stilisatsioonid, kuid ka siin avaldab ta muljet kõigepealt oma tüseda maameheliku sõnastusega.

E. Enäjärvi, A. K. (Tulenkantajat II, 1925). *F. T.*